

TERVEYDEN EDISTÄMINEN; TOIMENPITEET JA RESURSSIEN RIITTÄVYYS

Terveyden edistämisen määräraha

Terveyden edistämisen määräraha on lakisääteinen (333/2009) määräraha, joka käyttötarkoituksena on terveyden edistäminen sekä päihteiden käytön ja tupakoinnin ehkäisy ja vähentäminen. Määrärahan mitoituksessa tulee ottaa huomioon väestön päihteiden käytön ja tupakoinnin yleisyys ja niistä aiheutuneet haitat sekä muu terveyskäyttäytyminen.

Määrärahasta myönnetään valtionavustuksia 1–3 vuotta kestäviin terveyden edistämisen kokeilu- ja kehittämishankkeisiin sekä terveyden edistämistä tukeviin tutkimushankkeisiin ja ohjelmiin. Määräraha on kolmevuotinen siirtomääräraha. Siitä voidaan myöntää valtionavustuksia järjestöille, säätiöille, kunnille ja muille toimijoille. Määrärahasta voidaan tehdä sopimuksia terveyden edistämisen hankkeista myös valtionhallinnon laitosten kanssa.

Terveyden edistämisen määrärahan suuruus

Määrärahan mitoituksessa tulee ottaa huomioon väestön päihteiden käytön ja tupakoinnin yleisyys ja niistä aiheutuneet haitat sekä muu terveyskäyttäytyminen. Väestön hyvinvointi ja terveys on kehittynyt monilta osin suotuisaan suuntaan, minkä ylläpitäminen edellyttää jatkuvia toimia. Hyvinvointi- ja terveyserojen kaventaminen on pitkäaikainen tavoite, jossa ei ole edistytty. Keskeisiä väestön hyvinvointia ja terveyttä heikentäviä tekijöitä Suomessa ovat alkoholi, tupakka, ravitsemukseen liittyvät ongelmat ja liikkumattomuus. Mielenterveysongelmien yleistymisestä ei ole viitteitä, mutta mielenterveys ei ole parantunut samalla tavalla kuin yleinen terveydentila. Lisäksi mielenterveys- ja päihdeongelmien esiintyminen samanaikaisesti on yleistä.

Määräraha on valtion talousarvion momentilla 33.70.50 (terveyden edistäminen). Määräraha on vuodesta 2008 jälkeen pienentynyt 9,6 miljoonasta eurosta vuonna 2018 jaettuun 2,2 miljoonaan euroon. Pienennys on tapahtunut useiden toimenpiteiden myötä. Vuonna 2010 määrärahasta siirrettiin 2 miljoonaa euroa THL:n budjettiin. Samalla järjestöjen rahoitus siirtyi Raha-automaattiyhdistykselle, joka rahoitti järjestöjä 3,2 miljoonalla eurolla. Vuonna 2013 siirrettiin 460 000 euroa aluehallintovirastoille terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen tehtäviin. Muutoin määrärahan pienennys on tapahtunut budjettileikkausten yhteydessä.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kokonaisuus

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on laaja-alaista toimintaa, johon osallistuvat niin julkinen kuin yksityinen sektori sekä järjestöt, seurakunnat, tutkimuslaitokset jne. Kunnat vastaavat kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä myös maakunta- ja sote-uudistuksen jälkeen. Maa-kuntien tehtävänä on tukea kuntia ja tarjota niille asiantuntemusta hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työn tueksi. Maakuntien tehtävänä on myös huolehtia alueellisesti hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävistä, vastata sosiaali- ja terveystalouksista sekä siitä, että edistävät ja ehkäisevät palvelut toteutuvat. Kuntien, maakuntien ja järjestöjen hyvinvointia ja terveyttä edistävien palvelujen yhteensovittamiseksi ja yhteistyön toteuttamiseksi tarvitaan selkeät hallinnonalojen rajat ylittävät rakenteet. Näin on mahdollista saada käyttöön kaikki resurssit väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimeenpanoa tuetaan osana maakunta- ja sote-uudistuksen toimeenpanoa. Lisäksi muun muassa Terve Kunta –verkosto toimii pilottiverkostona hyvien käytäntöjen kehittämiselle kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työssä.